

SAM SPELET MELLAN NATUR OCH MÄNNISKA I IPBES

CECILIA LINDBLAD

I ett första led i formuleringen av IPBES utvecklades ett konceptuellt ramverk (figur). Det visar på ett mycket förenklat sätt länkarna mellan ekosystem, de sociala och ekonomiska systemen inklusive olika synsätt på kunskap samt de mångkulturella aspekterna.

En viktig del i ramverket är att inkludera traditionell och lokal kunskap på ett respektfullt sätt. Det betonar att ursprungsbefolkningars syn på förhållandena mellan livets ekologiska, sociala och andliga sfärer behöver återspeglas i förvaltnings- och kunskapssystem.

Figuren illustrerar några alternativa sätt att betrakta kunskap i relation till naturen med text i olika färger. Den **gröna** texten är vetenskaplig kunskap, **blå** är andra kunskapsformer med ursprung i traditionell kunskap och sedvanebbruk och **svart** text är benämningen på begrepp relevanta för samtliga synsätt.

En vacker analogi till IPBES konceptuella ramverk är berättelsen om Rosetta-stenen, en sten från år 196 f.Kr. som återfanns i Egypten 1799, med inskriptioner av ett dekret med samma text skriven med tre olika skriftsystem representerande två språk: egyptiska, dels som hieroglyfer, dels som demotisk skrift, och antik grekiska skriven med grekiska bokstäver. Detta illustrerar hur betydelsefullt det är att kommunicera viktiga begrepp på ett sätt som inkluderar alla berörda parter.

Ramverket är indelat i sex boxar (A–F) som är sammankopplade med smala pilar (pilarna 1–10). Den tjockare horisontella pilen illustrerar tiden och omfattar referensvärden som utgör utgångsläget samt olika trender och framtidsscenarioer, som beskrivs i IPBES rapporter. Den tjockare vertikala pilen visar de olika geografiska skalor, från subregional till global, som IPBES rapporter bygger kunskapsunderlaget på.

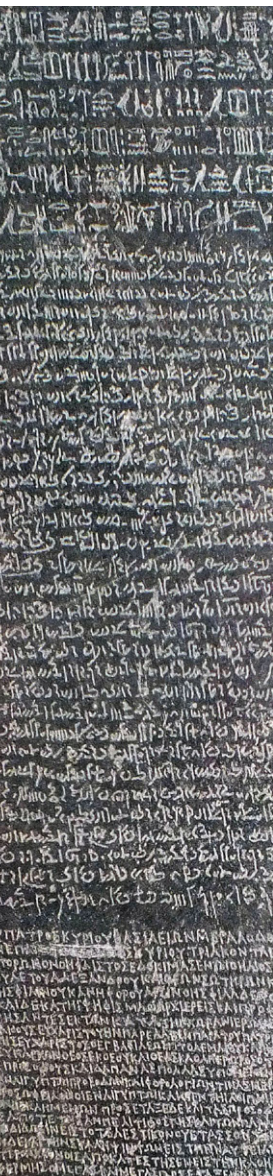
Ramverkets box A: Natur, inkluderar både det vetenskapliga perspektivet med biologisk mångfald och ekosystem samt alternativa synsätt som Moder Jord, men även naturens egenvärde, inneboende värde.

Box B visar naturens bidrag till människan/ekosystemtjänster. Box C avser människans möjlighet till god livskvalitet utifrån de olika kunskapsperspektiven, där både materiella och immateriella och andliga komponenter ingår.

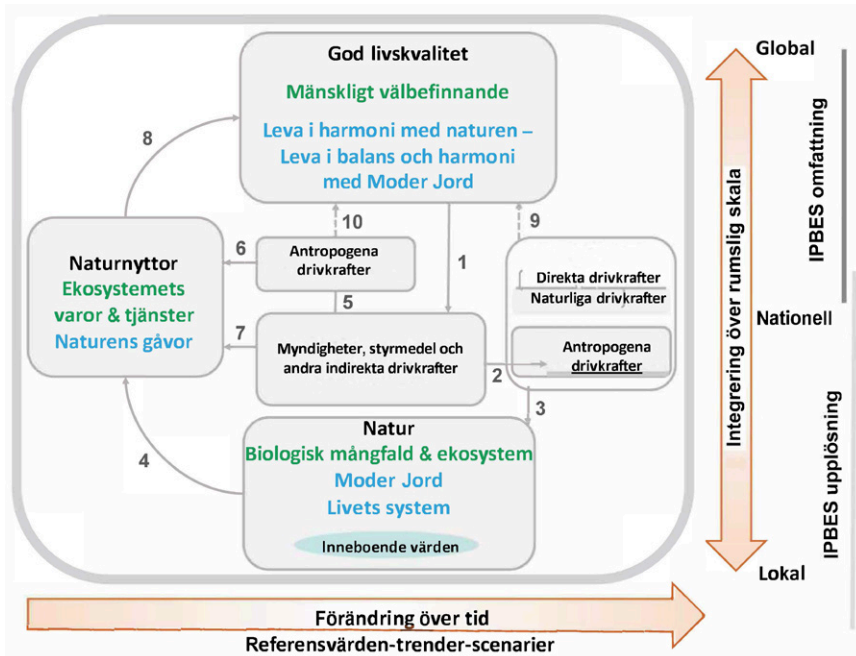
Box D syftar till drivkrafter, både naturliga och antropogena, som direkt påverkar naturen. I box E är det samhällsorganisation, förvaltande institutioner och ekonomiska och sociala styrmedel som indirekt påverkar naturen, den biologiska mångfalden och människors möjligheter till hållbara val. I box F refereras till människans tillgångar som exempelvis befintlig infrastruktur, kunskap och hälsa.

Kopplingen mellan de sex boxarna illustreras av de smala pilarna:

- Pil 1 = God livskvalitet hänger samman med hur institutioner, styrmedel och andra indirekta drivkrafter fungerar i samhället.

Ett utsnitt ur Rosetta-stenen med hieroglyfer (överst), demotisk skrift (mitten) och grekiska (nederst). Stenen finns på British Museum i London. Foto: Håkan Tunón.

- Pil 2 = Institutioner, lagstiftning och andra indirekta drivkrafter styr människans aktiviteter.
  - Pil 3 = Direkta drivkrafter som omedelbart påverkar naturen, ekosystem och den biologiska mångfalden.
  - Pil 4 = Förändringar i naturen styr tillgången på ekosystemtjänster och naturnyttor.
  - Pilar 5, 6 och 7 = Institutioner och styrmedel och andra indirekta drivkrafter i samhället som påverkar samspelet och balansen mellan ekosystemtjänster och människans tillgångar.
  - Pil 8 = Ekosystemtjänster/naturnyttor påverkar människors möjlighet att uppnå en god livskvalitet.
  - Pil 9 = Påverkansfaktorer, både naturliga förändringar i ekosystemen och förändringar orsakade av människan, ger direkta effekter på livskvalitet.
  - Pil 10 = Människans uppbyggda tillgångar påverkas direkt om naturens basala strukturer reduceras vilket leder till försämrad möjlighet att uppnå god livskvalitet.
- Rapporterna från IPBES är upplagda enligt det konceptuella ramverket genom att de sex boxarna (1–6) i figuren utgör utgångspunkten för de ingående kapitlen.

Referens

Díaz, S. et al. 2015. The IPBES conceptual framework – connecting nature and people. *Current Opinion in Environmental Sustainability* 14:1–16.
<https://ipbes.net/conceptual-framework>